

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FILOZOFICKÁ FAKULTA

Doc. PhDr. ThDr. Tomáš Pružinec, PhD.

ul. Hodžova 1, 94974 Nitra, Slovenská republika
tel.: 09 08 85 84 22, e-mail: tpruzinec@ukf.sk

Vec: **Oponentský posudok na prácu *Vybrané antropologicko-etické motívy v ruskej filozofii strieborného veku*, ktorú v odbore 2.1.5 Etika predkladá na habilitačné konanie PhDr. Peter Rusnák, PhD.**

Habilitačná práca PhDr. Petra Rusnáka, PhD. predstavuje odborný a dobre zorientovaný ponor do vybraných antropologických a etických motívov ruskej filozofie strieborného veku s dôrazom na dvoch mysliteľov: Florenského a Franka. Jedná sa o tematicky ucelenú prácu, ktorej text je prehľadný, zrozumiteľný, hutný a komprimovaný, bez zbytočného slovného balastu, no zároveň obsahovo náročný. Celková metodologická pozícia uchopenia analyticko-systematického rozpracovania predmetnej práce je plne akceptovateľná. Práca je koncipovaná na rozsiahlom extenzívnom filozoficko-etickom základe pôvodných pramenných ale aj vhodne doplňujúcich sekundárnych zdrojov.

Autor svoju prácu začína Úvodom (s. 6 – 16). V ňom načrtáva chápanie významu etiky a jej funkcií ako aj jej vymedzenie voči morálke. Venuje sa téme „strieborného veku“ a náležite ho vysvetľuje. V závere Úvodu predkladá medailóniky Florenského a Franka. Autor správne predkladá to čo je jeho „aktuálnym cieľom“, a tým je „v hermeneutickom úsilí súčasnej filozofie predstaviť vybrané etické a antropologické motívy ruského filozofického myslenia strieborného veku“ (s. 10). Vymedzenie cieľa je explicitné a transparentné. Čitateľ by snáď privítal, keby autor v Úvode aj predložil základnú otázku alebo súbor otázok na explicitne vyjadrený problém. „Predstaviť vybrané etické a antropologické motívy“ ako aj „ambícia poukázať na vybrané etické a antropologické témy v ruskom myslení strieborného veku na pôde etiky a filozofie“ (s. 11) sú náležité a správne ciele, avšak sú veľmi obširné a nekonkrétne. „Predstaviť motívy“ alebo „poukázať na témy“ nemôže byť pokladané za cieľ, ani v bádateľskej práci a ani v habilitačnej práci. Čitateľ by možno tiež privítal, keby sa hneď v Úvode vymedzila metóda, resp. metódy, ktorými by sa mal stanovený problém riešiť, prípadne hľadať odpoveď na stanovenú otázku – aj keď autor, a to celkom správne, v Obsahu (s. 5) uvádza, že sa metodológii bude venovať v druhej kapitole.

Po Úvode prichádza prvá kapitola s názvom „Zameranie habilitačnej práce“ (s. 17 – 34). Z hľadiska obsahu autor predkladá širšiu paletu problematik. Najprv sa stručne zameriava na filozofiu Florenského a predkladá svoj plán: „zdôrazniť vnútorné prepojenie a komunikáciu Florenského religióznej filozofie s antropologickými motívmi pravoslávneho kresťanstva, ako aj [...] so symbolizmom“ (s. 19). Následne svoju pozornosť obracia ku Frankovej gnozeologickej koncepcii a vyzdvihuje niektoré jeho filozofické aspekty, pričom sa opäť vracia k téme ruskej filozofie strieborného veku, snaží sa ju identifikovať a klasifikovať do nej tak Florenského ako aj Franka. Autor sa ďalej sústreďuje na Frankovu filozofiu a na jej

vymedzenie. Prichádza ku konštatovaniu, že tak Florenský ako aj Frank prijali a ďalej rozvíjali koncepciu všejednoty a zhodujú sa v tom, že do tejto všejednoty je zahrnuté aj Absolútne. Autor sa následne venuje tejto koncepcii a otvára problematiku súvzt'ahu rozumu a viery u Franka (intuícia-viera) a Florenského (intuícia-láska-viera). Správne tvrdí, že „náboženská filozofia vo Frankovej i Florenského filozofii [...] zostáva vždy trans-racionálna a trans-empirická, čím je zdrojom základných evidencií, nie je však antiracionálnou ani anti-empirickou.“ (s. 33).

V druhej kapitole nazvanej „K metodológii habilitačnej práce“ (s. 35 – 45) autor uvádza krátky exkurz, ktorý vymedzuje pole pôsobenia etiky a morálky. V ňom sa zaoberá funkciami, resp. úlohami morálky a vymedzuje dobrú a zlú morálku. Dobrá morálka predkladá trojdimenzionálny aspekt zodpovednosti, ktorými sú rešpekt, spravodlivosť a uznanie. Niektoré vyjadrenia by si rozhodne zaslúžili zo strany autora komentár alebo priamo jasné vysvetlenie. Napr. výpoveď, že „Každý čin je zlý, pokiaľ neuskutočňuje niektoré z prísľubov spojených so vzťahovou štruktúrou ľudskej existencie“ (s. 36), alebo výpoveď, že „Základnou úlohou morálky je odstrániť nebezpečenstvo, ktoré vyplýva z vyhľadávania uspokojenia základných potrieb človeka“ (s. 39) môže u pozorného čitateľa vzbudiť zmätenie. K samotnej metodológii habilitačnej práce sa autor dostáva až na posledných stranách kapitoly. Metodologicky sa rozhoduje pre personalistickú kresťanskú filozofiu a pre hermeneutiku, v ktorej vychádza „z fenomenologickej výzvy pôvodného videnia, ktorú Martin Heidegger hermeneutizuje ako sebaobjasňovanie faktického života, teda ako úsilie pochopiť, ako život zakúša sám seba a ako je charakterizovaná živá skúsenosť vo svojich výkonoch“ (s. 41). Pokiaľ ide o s. 35 – 43, snáď by bolo náležitjšie, keby kapitola niesla názov „K metodológii habilitačnej práce“ ale skôr „K hermeneutike habilitačnej práce“. Autor sa správne zaoberá metódou habilitačnej práce, ale to až v podkapitole „K metodologickému vymedzeniu epochy tzv. strieborného veku“ (s. 43 – 45). Čitateľ by možno privítal, keby oznámenie o tom, že autor bude používať metódu historiografickej analýzy a komparatívnej analýzy uviedol hneď v Úvode a nie až na s. 43, keď dovedy tieto metódy už viac či menej používal. Posudzovateľ by autorovi odporúčal, keby v práci jasnejšie a transparentnejšie vymedzil, resp. diferencoval metódu textového, t. j. formálneho spracovania práce a metódu filozofického prístupu riešenia danej problematiky, t. j. zvolenie si hermeneutiky, resp. interpretačnej línie.

Tretia kapitola nesie názov „Aktuálna úroveň výskumu ruskej filozofie strieborného veku a prínos habilitačnej práce“ (s. 46 – 60). V nej autor veľmi prehľadným a pomerne celistvým spôsobom mapuje súčasný stav výskumu. Má dostatočný prehľad a znalosti na to, aby sa v danej oblasti podujal na výskumnú prácu. V kapitole si cieľ práce viac špecifikuje. Chce predstaviť, resp. diagnostikovať filozofické koncepcie Florenského a Franka v ich stále aktuálnom filozofickom odkaze (s. 59), ba viac, autor si kladie pomerne smelú ambíciu – chce sa pokúsiť „o celostné porozumenie a analýzu filozofickej náuky P. A. Florenského a S. L. Franka s ohľadom na ich chápanie človeka, relationality s druhým človekom a s Bohom a etiky ako sféry vymedzenia tejto racionality [...]“ (s. 60).

Štvrtou kapitolou sa otvárajú dvere k samotnému jadrú práce. Nesie názov „Antropologické a etické motívy v ruskej filozofii strieborného veku s dôrazom na

Florenského a Franka“ (s. 61 – 123). Cieľom je „uskutočniť analýzu vybraných diel neskoršieho obdobia tvorby Florenského a Franka s predpokladom, že sa v nich nachádzajú ikonické témy, ktoré sú typické pre prúd religióznej ruskej filozofie strieborného veku“ (s. 61). Autor sa najprv zameriava na filozofiu Franka a konkrétnejšie na tému filozofie, náboženstva, duchovnej skúsenosti a reality (s. 62 – 69). Svoju pozornosť obracia na Florenského, na ktorého vzápätí nadväzuje Novgorocev (s. 70 – 73), ktorých myšlienky autor konkretizuje v témach filozofie, náboženstva a práva. Možno ľutovať, že autor sa neorientoval na myšlienkovú výmenu, premostenie či náprotivnosť medzi uvedenými mysliteľmi, ktorých dáva paralelne vedľa seba, zvlášť aj preto, že podnázov podkapitoly priam explicitne oznamuje dialóg medzi Florenským a Novgorodcevom. Ďalšia podkapitola (s. 74 – 85) sa zameriava na vzťah filozofie a vedy v dialógu medzi Florenským a Heideggerom. U Florenského otvára tému metodológie vied a celkom správne vyzdvihuje myšlienku kontinuity, resp. kontinuálnosti. Pri pochopení Florenského si pomáha matematickým charakterom vedy Heideggera a čitateľ zreteľnejšie cíti náznaky myšlienkového výmeny medzi oboma mysliteľmi. Nasledujúca podkapitola (s. 86 – 94) pojednáva o ambivalentnom vzťahu filozofie a náboženstva vo filozofii strieborného veku. V nej sa autor prednostne sústreďuje na Florenského vzťah k pravoslávniu a k náboženstvu, pričom si náležite pomáha konotáciami na výpovede Berďajeva, N. Losského, V. Losského, Bulgakova a iných. Zdôrazňuje rozdiel medzi náboženstvom v smere zdola nahor a zhora nadol. Myšlienky Franka a reflexia nad Frankovým vzťahom filozofie a náboženstva absentujú. Podkapitola „Antropodicea ako antropologický motív filozofie strieborného veku“ (s. 95 – 105) sa opäť orientuje na Florenského myšlienky. Autor vyzdvihuje skutočnosť, že u mysliteľa sa teodicea vždy prelína s antropodiceou a antropologické motívy s etickými. Upozorňuje na význam prepojenia človeka a náboženského kultu a v závere opäť načiera do témy filozofie a jej zmyslu. Myšlienky Franka a reflexia nad Frankovým prínosom absentujú. „Vplyv symbolizmu a význam symbolu v ruskej filozofii strieborného veku“ (s. 106 – 114) je názov podkapitoly, v ktorej sa autor sústreďuje prednostne na Florenského symbolizmus, sekundárne na symbolizmus V. I. Ivanova a A. Belého a komparuje ich príbuznosť. V poslednej podkapitole „Menoslavije ako antropologická konštanta ruskej religióznej renesancie“ (s. 114 – 123) autor píše o zapojení sa Florenského do náboženskej polemiky ohľadom klasického sporu medzi ikonoklastickými a ikonodulickými pozíciami a o odhaľovaní filozofického a antropologického aspektu jeho pozícií. Otázka pravdy, poznávania a bytia sú pertraktované náležitým spôsobom.

Práca končí Záverom (s. 124 – 126), v ktorom autor vecne, transparentne a systematicky rezumuje výsledky svojich úvah. Má filozoficko-teologický charakter a autor v ňom predkladá svoje osobitné poslanstvo, ktoré stavia na kresťanskej filozofii a na filozofii osoby. S celkom dobrým úmyslom a podľa nás aj správne autor konštituuje svoje intelektuálne poslanstvo, avšak niektoré jeho formulácie môžu byť rušivé. Vyjadrenia ako „A len v tvorivom poznaní môže človek [...]“, „Len tak je možné [...]“, „Ľudská osoba sa vždy [...]“, „A preto osobu môžeme postihnúť len [...]“, „Jedine personalistické myslenie [...]“ naznačujú hotovosť a uzavretosť, namiesto toho, aby sa vo vede nechali pootvorené dvere aj iným prúdom, smerom či paradigmám, a to aj v kresťanskej filozofii, a vo viere preto, aby sa

nezatvorili dvere aj inému prežívaniu viery, ktoré je mnohopodobové, mnohoosobové a navyše aj tajomné.

Habilitačná práca svedčí o tom, že autor sa v riešenej problematike cíti veľmi dobre a po odbornej stránke je doma. Pokiaľ ide o odvolávanie sa na iných mysliteľov a pokiaľ ide o používanie bibliografických zdrojov, autor pracuje dôkladne a veľmi poctivo. Jeho prístup môžem celkovo vyhodnotiť ako svedomitý. Po náležitých gramatických a štylistických úpravách¹, ako aj po iných formálnych úpravách², si dovoľujem autora povzbudiť k tomu, aby svoju prácu publikoval.

Autora práce prosím, aby pri habilitačnom konaní zodpovedal na tieto otázky:

1. Na s. 30 autor postuluje myšlienku, že keď človek, ktorý získa status „bohočloveka“, čím sa stáva divinizovaným a je mu priznaná božská podstata, tak tým mu tento status umožňuje hlásať Božiu vôľu. Mohol by autor túto komplexnú myšlienku rozobrať a podrobne vysvetliť?
2. Na s. 36 autor tvrdí, že „Každý čin je zlý, pokiaľ neuskutočňuje niektoré z prísľubov spojených so vzťahovou štruktúrou ľudskej existencie“. Mohol by autor podať interpretáciu tejto výpovede?

Končiac tento posudok, gratulujem Trnavskej univerzite v Trnave, konkrétne Katedre etiky a morálnej filozofie k tomu, že v nej pôsobia takí pracovníci, akým je autor habilitačnej práce PhDr. Peter Rusnák, PhD. Jeho prácu považujem za primeranú nárokom pre habilitačné konanie. Po uspokojivom zodpovedaní otázok **jednoznačne navrhujem**, aby po splnení všetkých ostatných náležitostí bola habilitantovi **udelená vedecko-pedagogická hodnosť docent** v študijnom odbore 2.1.5 Etika.

V Nitre dňa 16. mája 2018

doc. PhDr. ThDr. Tomáš Pružinec, PhD.

¹ Práca obsahuje drobnejšie štylistické a gramatické chyby, ktoré nie sú početné a nijako neznižujú vedeckú kvalitu práce. V práci sa vyskytujú napr. chyby v štylistike, ktorá sa prejavuje v hovorovej slovenčine (napr. s. 13, 32 a iné), dvojité použitie zvratného „sa“ (s. 7, 64) alebo jeho absencia (s. 26, 28), zamieňanie si slovesa „spomenuli“ a „spomínali“ (s. 12, 30, 38, 50, 59), „radiť“ a „zaraďovať“ (s. 26), nesprávne zoštylizované dlhé vety (s. 32, 33), opakovanie slov vo vete (s. 31) či nesprávny slovosled (s. 95). Drobné gramatické chyby a technické nedostatky ako napr. absencia čiarok (s. 12 a iné), absencia písmena (s. 26), absencia slova vo vete (s. 32), absencia horných úvodzoviek (s. 50) alebo používanie dvoch druhov úvodzoviek (s. 30, 33), veľké písmeno namiesto malého (s. 23), preklepy (s. 34, 64), hrubá gramatická chyba (s. 27), nesprávne použité prídavné meno (s. 30), čiarka na konci vety namiesto bodky (s. 27, 32) alebo zamieňanie si pomlčky a spojovníka (s. 91) môžu byť ľahko odstránené.

² Napr. autor sa odvoláva na článok, ktorého názov uvádza v angličtine (Russian and Personalistic Philosophy in Slovak Academic Environment, s. 46, pozn. 176), hoci samotný článok bol napísaný a publikovaný len v ruštine (Russkaja i personalističeskaja filosofija v slovackoj akademičeskoj srede).